

in odpeljali sva se. Odpeljali! Razumi me, odpeljali! Ločili!

— Ako bi imel jaz moči, zavreči ženo in otroka, ostaviti vse, kar se imenuje dom, ne oddal bi tebe nikomur in nikoli; no ne morem storiti tega in zato, kakor se trgam od morja, od gor, od solnca in zelenih step in hodim v svojo domačo temnico, tako se trgam sedaj od tebe. A morje in solnce mi dajeta pokoj, zabljenje vsega; ali mi vzameš ti, dete, sè svojim žalovanjem in svojimi solzami poslednjo energijo?

In obetala sem mu, da ostanem mirna, ako bi tudi vedela, da mi obup, solze, prošnje dajo njega, da si sé silo gorjá jemljem tudi pravico, ostati pri njem, stiskaje se na njegovo srcé, o! tedaj bi bila odkrila vse, kar je davilo moje prsi; a umela sem sama, da je vse zaman; treba se je ločiti in odpeljati. In odpeljala sem se.

(Pride še.)

O jutru.

Prebuja se iz nočnih sanj
Mladenka — in upira
V nebeški, jasni svod oči,
Kjer svit zvezdâ umira.

Nad goro vspne se solčni žar,
Blesk svoj z nebá razlije,
In v krilo čarno, biserno
Mladenka — se zavije.

V svetlobnem morji koplje se
Ta krasna — zemlja — mlada,
Dokledar spet večerni hlad
Na njena lica pada.

Kristina.

Je-li možno videti svoje lastno srce?

(Zabavno-znanstvena črtica), spisal Dr. A. Schwab.

„Toraj jutri ob deveti uri v fizikalnem zavodu — izvestno se iznenadim, dragi prijatelj — hvala za novico; in nalašč si prišel v Gradec, da si ogledaš to čudovito iznajdbo?“ —

„Vendar ne meniš, da radi plesa? Jutri pride mnogo zdravnikov iz okolice, da se prepriča o praktiški vrednosti rentgenovih sojev; saj morda ne bo dolgo, ko bode vsak zdravnik imel v svoji ordinacijski sobi rentgenov stroj, s katerim bode pogledal svojim bolnikom „skozi kosti do dna srca“.“

„Šališ se, vendar pa rad verjamem, da postaja sedaj, ko rastejo „univ. med.“ doktorji kakor gobe po deževnem vremenu iz tal, zdravniško tekmovanje vedno večje in večje. Ako pa pride k tebi bolnik, teško sopeč, bled in zabuhel v lica in ti spoznaš, da ima le tá razširjeno

srce, imel bode do tebe gotovo večje zaupanje, ako mu njegovo lastno srce pokažeš, nego ako mu samo poveš, da ima preveliko srce“ in...

„dobro, dobro; toraj jutri se vidiva v fizikalnem zavodu, sedaj pa na ples. Že zveni skozi dvorane „Triglavska četvorka“; treba se angažovati, sicer obsediva!“

V tem smislu nama je tekel pogovor namreč mojemu staremu prijatelju doktorju Lukši in meni, ki sva bila oba zdravnika na deželi in sva se vdeležila „plesa slovanskih vseučiliščnikov“ v Gradci, sklenivša, vdeležiti se drugi dan razkazovanja Rentgenovih sojev v fizikalnem zavodu.

II.

Dasi sem bil vesel, da sem zopet prispevši iz dežele v mesto zamenjal pogovor bednih bolnikov z duhovitimi pogovori dražestnih gospic in za narod in vedo velezaslužnenih mož, ki so prišli ogledat si ples; dasi sem bil vesel slišati mesto tužnih stokov bede svetá, očarujoč smeh plesalk in plesalcev, veselečih se svojega nadobujnega življenja, zamenivši novoletno „ofiranje“ domače godbe — z vojaško godbo, prekrasno v ritmu in tonu; dasi sem bil toraj vesel počiti si in pozabiti vsaj za nekaj trenutkov svoj težavni, odgovorni zdravniški poklic — vendar kar sem videl drugi dan me, je zanimala in očaralo še bolj.

III.

Vstopivši v dvorano fizikalnega zavoda — bilo nas je mnogo naravoslovcev, profesorjev, zdravnikov in celo nekaj dam — zagledamo na mizi pripravo, katere bi v srednjem veku nikdo ne smel imeti z lepa pod svojo streho, sicer bi ga morda sežgali na grmadi kakor čarodejca, katero pa mi sedaj spoznamo takoj za lep, velik elektriški induktor. Na drugi mizi stoji drug stroj. Ta je iz stekla. Dozdeva se mi steklenici sličn, privezanej na po konci stoječo palico. V njeni sredini je pa gumb iz platine, zvezan z žico z induktorjem. In kaj vidim na drugih mizah? Evo fotografij cloveških okostij — mrtvih ljudi? — ne, še živih! Glej tu v sredi stegna črno pego — krogla je vstreljena v nogo! in tukaj evo slabo ozdravljen kostolom. Kostí stoje zrastene navskriž! in tamle — čudovito — glej kako lepa slika cloveškega okostja in v sredini srce! — srce fotografovano, srce živega cloveka!! — Oj, dame spreletava groza. Vidijo lobanje, ki imajo vidljive zobe, oj tako grozec mrtvaški izraz — in vendar so to le fotografije okostja glav še živih ljudi!

„Velikansko, velikansko, to je velikansko“ se čudi moj precej tolst сосед. No mislim si, saj tudi tebe celo predro Rentgenovi soji, bodi si še tako tolst! Radoveden sem pa vendar, bomo li videli na živem poskusu to, kar vidimo tu na slikah?

„Oj vbošček, oj vbošček“ oglasi se sedaj neka dama — a takó, to je deček približno, dvanajst let star — naš medium! „To je imenitno“ oglasi se gospod profesor Bežaj moj stari prijatelj, katerega je tudi danes prisilila radovednost v fizikalni zavod.

Ko nam gospod asistent vseučiliške fizikalniške stolice v Gradci strokovnjaški razloži pomen posameznih

aparatovih delov in na kratko ponovi način obuditve, omeni da nastane Rentgenova luč na katodi močnih elektriških tokov, ako je njih katoda napeljana v prostor, kjer je vzduh tanjši,

Sluga zatvori zapahe na okni! in v dvorani vlada skrajna temota. Slišimo zamolklo pokanje, kakor bi se hitro počena lomila, izvirajoče iz induktorija in sredi „steklenice“ na gumbu — to je na katodi — vidimo blede zeleno fluarešujočo luč! — Čudna luč, — tako intenzivna, da jo vidimo tudi še sedaj, ko je sluga že dvakrat, trikrat steklenico na debelo ovil z ovoji, in vendar je v sobi popolnoma tema, da ne vidimo drug drugega!

Gospod asistent postavi dečka pred to čudno luč, pred njim pa drži precej debelo leseno ploščo prevlečeno na svojej prednji strani z neko kemiško tvarino (barij-platin-cyanur). Na plošči se prikaže okostje! Rentgenovi soji prodrli so ovoje, dečkovo telo in leseno ploščo in mi vidimo na plošči dečkova rebra in sploh vse njegovo prsno okostje. In pri višjem in nižjem pomikanju plošče opazujemo polagoma vse okostje trupa, rok in nog in glave. Gospod razkazovalec veli dečku globoko sopsti. Videli smo takoj, kako se vse kosti pri dihanju mezijo in kakó se pregibljejo v svojih sklepovih, lik umetnemu stroju. Popolnoma določno pa smo videli tudi dečkovo srce, tako da je bilo moči zmeriti ga na milimetre natanjko. Videlo se je gibanje srca, njega razpenjanje in krčenje pri pritoku in odtoku krvi. Videli smo tudi mrežnico, ki se je premikala pri sopenji navzgor in navzdol.

Omeniti moramo da je bil deček oblečen, toda obleke nismo videli, le njegova koža je nekoliko blestela, nekako takó, kakor prozoren čaroben tenj ali pajčolan na mrtvaškem okostji.

In ono čarobno, okostje na plošči se premika na vse strani: ono živi, celo govori; vidi se pri govorjenju, kako se čeljusti in zobje približujejo in zopet oddaljujejo! Res Rentgen, dobro si jo pogodil, da si pogledal luč sveta še le v devetnajstem stoletju — v srednjem veku bil bi ti „čarodejec“, ki obuja žive dnhove in gorela bi tvoja luč neplodovito za praznoveren svet in tudi ti bi gorel kakor baklja na grmadi — danes pa goriš kakor baklja veleučenosti in razsvitljavaš človeškemu géniju temán pot človeške nevednosti — mordá v boljšo bodočnost. —

Živa podoba na plošči se da fotografovati. *Na ti način je mogoče vsakemu človeku videti svoje lastno srce in ga tudi fotografovati.*

Tudi mene je mikalo ogledati svoje okostje. Pomočil sem hipoma svojo roko za ploščo in res sem zagledal, kar bi brez Rentgena nikdar ne bil videl in kar bi le drugi ljudje videli mnogo let po moji smrti — moje okostje — To me je presunilo. Strmel sem, premišljevalje to iznajdbo, s katero je možno pogledati človeku v sredino njegovega trupa, bodi si še tako na debelo oblečen. Gospod asistent je bil neumorljiv v razkazovanju. Postavil je svojo listnico pred ploščo in kaj smo videli? Listnice ne, pač pa denar v nji tako natanjko, da smo spoznali posamezne novce.

Pri navadni ali plinovi luči videli smo pa listnico, ne pa denarja.

Rentgenovi soji prodirajo toraj telesa ravno nasprotno od navadne luči in sicer nasprotno glede specifiške teže teles, oni prodirajo ložje lesene plošče nego steklo.

Njih vporaba za spoznavanje boleznij vtegne postati velikanska. Že sedaj imajo za fizijologa in topografskega anatoma največji praktiški pomen, a še večjega za zdravnika.

Koliko je vendar ljudij, ki so nosili vstreljene kroglice po dvajset, trideset let v svojem mesu skrite; prizadejale so njim dostikrat hude bolečine; vendar jih ni bilo možno izrezati, ker se jih ni moglo najti. Spominjam se izza dijaških let, da sem videl na kliniki starega vojaka, trpečega hude bolečine vsled kroglice, ki mu je bila v vojski l. 1866. zadana v nogo. Gospod profesor se je trudil vkljub svoji veliki spretnosti celi dve uri predno se mu je posrečilo zaslediti kroglo in jo odstraniti. Seveda je bilo treba za operacijo bolnika narkozovati, kar ni brez nevarnosti za življenje. Sedaj pa je mogoče v kratkih trenutkih, brez posebnih bolečin in brez narkoze izrezati take kroglice. —

Ako si zlomiš roko ali nogo, treba je roko ali nogo tako poviti, da stoje kosti ravno tako, kakor so stale poprej. To pa dostikrat ni možno, ker razležejo kosti v povoji. Z rentgenovo lučjo pa je moči videti skozi povoje in skozi meso kakó stoje kosti in slabo ozdravljeni kostolomi so na ta način skoraj nemožni.

IV.

„Zdi se mi, da prihajam iz začaranega gradu“ rekla je ona dama, ki je toliko milovala našega dečka, ko smo ostavljali imenovani zavod. „Toliko sem čital“, dé moj prijatelj, „o Rentgenovih sojih, a zdelo se mi je vse tako neverjetno, da danes ko sem se prepričal z lastnimi očmi o tej velikanski iznajdbi, strmé občudujem človeški veleum“.

„To je imenitno“ oglasi se profesor Bežaj. Da prebudim prijatelja iz filozofskega občudovanja, sprožim v šali misel li nimajo rentgenovi soji tudi svoje slabe strani? A že hiti pripovedovati Bežaj:

„Vže vem, vže vem zakaj; tatovom se bode slabo godilo, ako bi skrivali ukraden denar v obleki in pa tistim ponarejevalcem denarja s kovinskimi pripravami... ha ha posveti se jim skozi rebra in iskalcem dijamentov v južni afriki bode „evtela prapret“ ako bodo požrli kak dijament I škoda da se ne vidi tudi v možgane, oj... ko se nam filozofom še toliko zabavlja... pa gospicam bi bilo neprijetno, če...“

„Nehaj, nehaj dragi“, prestriže Dr. Lukša zgovornemu Bežaju besedo, preveč nas „mariš“, pojdi idimo v „Švehatsko“, da si opereš jezik!

